

Van boerendorp naar villawijk

Nol Verhagen

In 1922 ontstond in het Gooi grote ophef over een Amsterdams plan om midden op de hei tussen Bussum, Hilversum en Laren een Amsterdamse enclave te bouwen in de vorm van een 'stadswijk' van maar liefst twintigduizend eengezinswoningen voor tachtigduizend mensen. Dit onzalige plan werd door de Gooise gemeentebesturen snel onschadelijk gemaakt, maar het tekent wel de grote veranderingen die het Gooi, en ook Bussum, in de voorafgaande decennia hadden doorgemaakt.

Erfgooiers

Tot het einde van de 19de eeuw was het Gooi vooral een agrarische samenleving, waar boeren en in het bijzonder de erfgooiers de dienst uitmaakten. Na de aanleg van de spoorweg kwam daar snel verandering in.

Het boerenbedrijf verloor in hoog tempo aan betekenis. De grond was arm en de opbrengst gering, schapen- en koeienmest werden overvleugeld door kunstmest. De weidegrond en bos en hei waren eigendom van de erfgooiers, van wie echter maar een klein deel een boerenbedrijf uitoefende.

Bussum en omgeving
op een kaart uit 1734

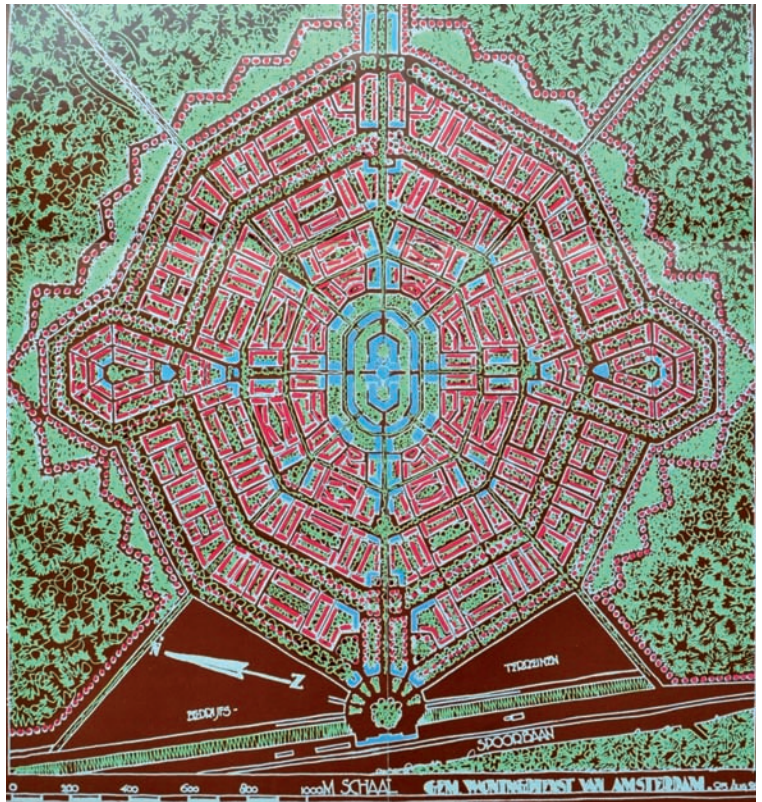

Deze 'stadswijk' van Amsterdam zou tussen Bussum, Hilversum en Laren komen, met een aansluiting op de spoorlijn

De overige erfgooiers waren weliswaar mede-eigenaren van grond, maar hadden daar geen profijt van. De lokale overheden voelden zich in hun bewegingsruimte beperkt door de erfgooiers. De gemeenten hadden heel andere belangen dan de erfgooiers: ze wilden de grond gaan gebruiken voor havens en bedrijventerreinen; ze wilden zand afgraven en verkopen; ze wilden woonruimte bieden aan kapitaalkrachtige (en belastingplichtige) nieuwe inwoners.

Villa's op de eng

Er ontstond ruzie tussen de boeren en de gemeenten en tussen de boeren en de andere erfgooiers. Een deel van die laatste groep voelde er best wat voor om

Plattegrond van de beoogde Amsterdamse 'stadswijk'

een groot stuk daarvan aan Amsterdam te verkopen – zo zouden ze eindelijk ook van hun bezit profiteren. Op de hei liepen toch allang geen schapen meer.

Rond de dorpen en steden in het Gooi waren op de voormalige engen (de akkergebieden rond de dorpen en steden) intus-

Tot ver in de zoste eeuw waren er midden in Bussum boerderijen te vinden, zoals hier op de hoek van de Brinklaan en de Havenstraat

niet door, maar een paar jaar later, in 1930 werd een groot deel van de grond van de erfgooiers wel verkocht. Niet aan Amsterdam, maar aan het Goois Natuurreservaat (GNR) dat juist was opgericht. Grond die voorheen een agrarische bestemming had, werd nu bestemd voor natuur en recreatie. Alle erfgooiers kregen een uitkering van 566 gulden (nu ongeveer € 5000). Voor de Amsterdammers kwam er geen woonwijk, maar een camping, de Fransche Kamp.

Boze erfgooiers, detail van een schilderij van Ferdinand Hart Nibrig

Het Prins Hendrikpark is aangelegd en bebouwd tussen 1900 en 1930

sen villawijken ontstaan, zoals (in Bussum) het Spiegel, het Prins Hendrikpark en omstreeks 1923 het Brediuskwartier.

Het Goois Natuurreservaat

De Gooise gemeenten waren onderling bereikbaar met de tram. Maar op verschillende plaatsen stagneerde de verdere ontwikkeling doordat er domweg geen plaats meer was, ook al omdat rond de vestingwerken niet mocht worden gebouwd.

Uiteindelijk ging het Amsterdamse plan

Uithangbord van camping De Fransche Kamp

